

Ekskurzija Kras-primorje:

Po poteh graničarjev na Miljskem polotoku

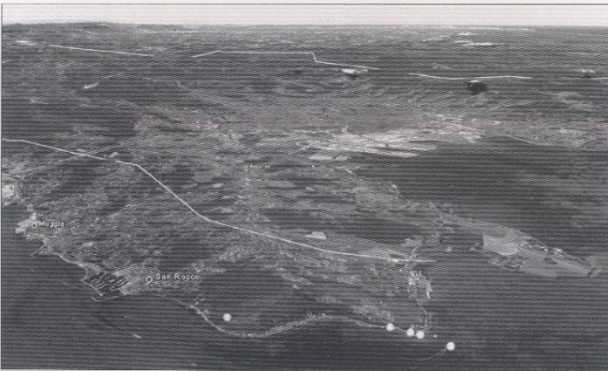
Vodilo za izvedbo dneva dejavnosti od doma s pomočjo posnetkov, razlag, povezav in reševanjem interpretacijskih nalog.

Pripravil: DC Dimnice CŠOD, april 2020

Sl. 2 - Pogled iz Starih Milj proti asimetrični dolini potoka Fugnan od Cereja do Kaštelirja in Čičarije na obzorju; Fig. 2 La veduta da Muggia Vecchia verso la valle asimetrica di Fugnan da Cerei verso Castellier le le montagne della Čičarija all'orizzonte

Sl.3 - Miljski hribi iz višine dveh kilometrov (iz: <http://earth.google.com>), od Jernejevega zaliva, spodaj desno, do Škofij, zgoraj levo; Fig. 3 - I colli di Muggia dall'altezza di due chilometri (da: <http://earth.google.com>), dall'insenatura di S. Bartolomeo, destra in giu', fino Albaro vescova', a sinistra in alto.

Sl./Fig. 4 - Ivan Jug (1907 – 1988)

NEKAJ MISLI OB DRUGI IZDAJI VODNIKA

Predlog poti je bil »dan v obravnavo« krajanom Hrvatinov z objavo številki glasila krajevne skupnosti leta 2004. Ker ni bilo pripomb, je izšel kot priloga priložnostne izdaje glasil Amfora-Glas Hrvatinov ob vključitvi naše države v Evropsko skupnost. Kmalu je bil razgrabljen in pot se je »prijela«, saj so zabeležene številne skupine planincev in šolarjev. Vzpodbudila je zanimanje za naravno in kulturno dediščino Miljskih hribov. O tem je bil organiziran posvet v Hrvatinih in predstavitev v Miljah ob harmonizaciji sobivanja na dveh straneh meje. V letu 2005 je bilo izvedenih več čistilnih akcij pred pohodom ob svetovnem dnevu hoje, ki se ga je udeležilo okoli 200 ljubiteljev narave. Z raziskovalnim delom so nadaljevali mladi v okviru mednarodnega projekta koprškega zavoda UMMI in izdelali vodnik, film in grafično rešitev za pojasnjevalne table ter jo podrobno opisali na spletni strani. Zaradi vsega tega je prav, da je Mestna občina Koper omogočila ponatis vodnika z italijanskim prevodom. Z rešitvijo skrbnika poti in pojasnjevalnimi tablami bo dosežen cilj, tj. ovrednotenje dediščine, ki jo je skoraj polstoletna zaprtost tega območja ohranila.

MILJSKI HRIBI

Miljski hribi obsegajo okoli 7 km dolg in pol toliko širok polotok med Miljskim in Koprskim zalivom (sl. 3). Tloris v obliki črke M je razpotegnjen v dinarski smeri od znižanega sveta pri Škofijah na jugovzhodu, do Jernejevega zaliva med Debelim in Tankim rtičem na severozahodu. Obale so abrazijske, predstavljajo jih obrežne pečine oz. klifi, le na "iztekih" dolin Sv. Jerneja in potoka Fugnan v morje in severnem delu Rižanske doline so akumulacijske. Gradijo ga menjajoče se plasti peščenjaka in laporja, tj. fliš oz. sovdan srednje eocenske starosti, tj. okoli 55 milijonov let. Vpadajo v splošnem proti severu in so pogojile razvoj strukturnega reliefa. V vzdolžni smeri polotoka potekata dva grebena, med katerima sta poglobljeni prej omenjeni dolini. Prečno na to so zarezane globoke hudourniške grabe, ki jim domačini pravijo "burisi". Dale so ime Barižonom in Purissimi. S pozidavami v zadnjih desetletjih se izgublja gručasti značaj vasi na slemenih, kjer so največji Hrvatini. Ob obalah sta največja kraja Ankaran, spalno in turistično naselje, in mesto Milje na nasprotni strani. Strma pobočja so "izravnana" z delanimi terasami s podpornimi suhimi zidovi iz peščenjaka. Po skoraj štiridesetletnem premoru se ponovno nanje vračajo oljke in vinska trta. Dobra cestna povezava je ob obali in na slemenih, slaba pa pri spustih s slednjih. Skoraj preko cele zgodovine, od rimskega preko beneškega do današnjega obdobja so Miljske hribe delile meje, razen obdobja avstrijske in italijanske oblasti, ko so doživeli gospodarski razcvet.

Postavitev sedanje meje pred okoli pol stoletja je "senčna" pobočja Miljskih hribov precej spremenila. Zamenjalo se je prebivalstvo, zamrle so gospodarske dejavnosti, obmejna zaprtost je povzročila vračanje gozda in formiranje mednarodnega lovskega rezervata, v veliki meri se je ohranilo bogastvo naravne (vedute, geomorfološke in botanične posebnosti, različni ekosistemi...) in kulturne (kamolomi peščenjaka, prazgodovinska gradišča, utrdb iz novejših vojn...) dediščine, sožitja človeka z naravo... Vse to so osnove za sonaravni turizem, v najbližjem zelenem obrobju Trsta in Kopra, saj je za obe urbani aglomeraciji dostopno z mestnimi in primestnimi avtobusi. "Padec" meje omogoča, da približamo svet, ki je bil "rezerviran" graničarjem in prebežnikom, od katerih so zadnji izgubili življenje malo pred osamosvojitvijo Slovenije, šolski mladini na naravoslovnih dnevih in ljubiteljem narave, ki se vanjo podajajo kot planinci, sprehajalci, rekonvalescenti, tekači ali z gorskimi kolesi in s konji. Bolj kot nekaj poznamo, bolj lahko cenimo.

Naslovnica/copertina:

Sl.1- Pogled z mejnega prehoda Kaštelir po dolini Fugnan od Robancev, območja Kave in Cereja do Sv. Mihaela – Fig.1 La veduta dal valico di confine di s. Barbara lungo la valle Fugnan da Robanci, la zona chiamate Cave e Cerei fino a s. Michele.

UČNOREKREACIJSKA POT

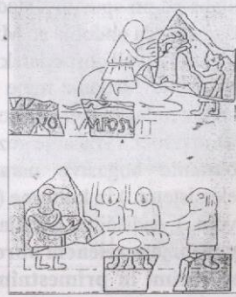
Učnorekreacijska pot je poimenovana po krajanu Premančana **Ivanu Jugu**, (1907 - 1988) rodoljubu in naravoslovcu. Njegovo življenje so zaznamovali totalitarni režimi. Po krivem obsojen je preživel 14 let v fašističnih zaporih, povojna oblast ga je "umaknila" v naše kraje, kjer je delal kot logar (sl. 4). Speljana je skoraj v celoti po obstoječih poteh, po državnih ali občinskih parcelah in javnem dobru. Ponekod je ponujen več »variant«, ki si jih bo vsak uporabnik izbral, glede na njegov »pristop« k naravi, tj. bolj ali manj zahtevna hoja, tek, na konju ali s kolesom, fizično pripravljenost, razpoložljiv čas, saj lahko oblikuje »zanke«, pa tudi zato, da se večkrat vrne, najde nove zanimivosti, vedute. **Prehodimo jo lahko v okoli 4 urah** v eni smeri. Je razmeroma **nezahtevna pot**, razen morebiti vzpona po hudourniški grapi s slapom od meje proti Kolombanu, ki pa se ji lahko izognemo po kolovozu iz Pišolona. Od opreme potrebujemo le pohodno obutev in vremenu primerno obleko ter baterijo za ogled kaverne. Bodimo spoštljivi do narave in imovine drugih. Hodimo samo po poti, za seboj ne pustimo nič razen odtisov v ilovici, s seboj ne vzamemo nič razen vtisov in fotografij. **Prevozna sredstva** pustimo le na primernih mestih (označena s **P** na karti) oz. v soglasju s krajanj.

Od Škofij do Kaštelirja

Pot se prične na parkirišču pred restavracijo in bencinskim servisom pri **mejnem prehodu Škofije (1. opazovalna točka, dalje o.t.)** in se vzpne mimo vinograda do ostankov železniške proge Porečanka (Parenzana) in makadamske poti, ki vodi navkreber po desnem bregu hudournika Fagarolo proti **kamnolomu (o.t.2)**. V preko meter debelih paralelopipednih blokih iz peščenjaka vidimo v podpornem zidu anorganske (tokovni odlitki) in organske (sl. 5) teksture na spodnjih ploskvah plasti. Dokazujejo, da so menjajoče se plasti sovdana, nastale iz turbiditnih tokov, tj. kalnih podmorskih plazov. Bohinjski predor je obložen s kvadri iz te lokacije. V ovinku pred kamnolomom krene zloznamen kolovoz proti Elerjem, kjer dosežemo asfaltno cesto pri avtobusni postaji. Po njej se vzpnemo proti zahodu do odcepa za center Sonček v nekdanji obmejni stražnici. Za njo nas vodi kolovoz med zidovi iz peščenjaka na 244 m visoki **vrhu Kaštelir (o.t. 3)** z ostanki prazgodovinskega gradišča. Je najvišja točka Miljskega polotoka. Bolj »zahtevni« ga bodo dosegli po strmi graničarski stezi, ki jo bodo poiskali na zgornjem desnem delu kamnoloma, za cisterno. Vodi skoraj pravokotno na plastnice, tudi v stopnicah. Vrh se odlikuje po razgledu od Socerba, Tinjana, Koprškega zaliva do Gradeža na zahodu. Gradišče je nastalo v bronasti dobi okoli poldruega tisočletja pred našim štetjem. Obsega uravnan vrh, ki se dviga okoli 10 m nad okoliško ravnico in ima premer okoli 330 m.

Sl. 5 - Odlitki sledi lazenja anelidov; Fig. 5 - Calchi di anellidi

Sl. 6 Skica Mitrovega kulta, najdenega na Kaštelirju (Pokrajinski muzej Koper). Fig. 6 Disegno del culto del dio Mitra trovata sul Castellier (museo regionale di Capodistria)

Viden je dvojni obrambni nasip, pa tudi prečni, med katerimi je bila naselbina. Vzhodno od vrha (v Italiji) je bila najdena nekropola za to gradišče z grobovi v jamah, prekritih s ploščami iz peščenjaka in najdbami iz tega časa. Med izkopaninami izstopa dvostranski relief z upodobitvami Mitrovega kulta (sl. 6), ki je bil na osi. Najbližja znana je podobna najdba je v Bosni. Po legendi naj bi to utrdbo uničil Atila. Z vrha se vrnemo do centra Sonček in nadaljujemo po kolovozu proti severozahodu do mejnega kamna 89/3. Bolj »podjetni« ga bodo dosegli tako, da bodo sledili graničarski poti. Od tu se spustimo po stezi do hiše, kjer je živel Ivan Jug (o.t. 4) pod katero je mejni prehod Korošci.

Od Premančana do Cereja

S slemenske ceste se odpira pogled na asimetrično dolino, ki jo je zarezal Fugnan (Premančanski potok), tako da je drsel skladno z nagnjenostjo do pet metrov debelih plasti peščenjaka (sl. 1). Desno pobočje, ki se imenuje Pložat, in po katerem teče meja z Italijo, je strmo in tam so razgaljena čela skladov. Levo pobočje je položno in ga zavzema vas Premančan. Sestavljajo jo zaselki Kortina na vzpetini, nad pokrito struga »tržno zaokroženi« Grguri, Robanci na zahodu in Spodnji Cerej, ki se že »dotika« Milj. Ime vasi naj bi izviralo iz latinskega plemiškega imena ali presežnika pridevnika s predpono »prae«. Tik pred stavbo italijanskega mejnega prehoda zavije strma asfaltirana pot levo in preko potoka doseže Robance. Tu je pred hišo št. 24 ohranjena kamnita miza, nasproti nje, pred št. 21, pa vaška »špina«, vodovodna pipa iz časov takoj po drugi svetovni vojni (o.t. 5). Pri rumeni hiši zavijemo proti zahodu nad oljčnim nasadom, s katerim je bilo sanirano divje odlagališče odpadkov v opuščnem kamnolomu. Pri bližnji h. št. 28 je nekaj kamnoseških izdelkov iz peščenjaka. Sledimo kolovozu v »območje imenovano »Cave«. Pod njim in nad njim se vrstijo eden ob drugem manjši, opuščeni, z gozdom preraščeni kamnolomi peščenjaka. Na nekaterih odsekih kolovoza vidimo še ostanke kolesnic volovskih vpreg, ki so vlekale kamenje do pristanišča v Miljah. Za šališem, strmim kolovozom, tlakovanim s pokonci postavljenimi ploščami iz peščenjaka, je cestišče uničilo neurje pred okoli štiridesetimi leti in ga zasulo z gramozom s slemenske ceste. Na površini opuščeni kamnolomov sta nastala posebna tipa gozda. Na majhni površini se izmenjujeta ohranjen hrastov gozd (**Qurcetum**) in na pobočjih kamnolomov in na mestih, kjer se je odlagala jalovina, se je razvila sekundarna gabrova gozdna združba (**Ostryetum**) s prevlado črnega gabra. Ohranjen hrastov gozd sestavljajo gradeni, puhavec in cer. Po slednjem je dobila ime vas Cerej. Razlog tako pestre izmenjave med tipi gozdov je ob spremembah talnih razmer tudi v načinu izkoriščanja peščenjaka. Pri izkopu so izrabili reliefne posebnosti, tj. plitvo lego debelih skladov pod površino, svoje jo dodalo ročno delo in razdrobljena ravnost. Tako se je med izkopi ohranil naravni gozd gradna, ki se mu na sušnih legah pridruži puhavec in mali jesen ter cer, kjer pa je več vlage se pojavlja domači kostanj ter črni in kraški gaber. Posamezno ali v manjših šopih sta primešana škorš in brek, ki sta svojevrstni posebnosti istrskih gozdov. V grmovnem sloju je prisotna lobodika in kot posebnost številni lovorjevi grmi, ki so jih ptiči razširili iz sosednjih hišnih vrtov. Onkraj zaraščajočega se pašnika krenemo proti jugu do konca **Šuštarjevega kamnoloma (o.t. 6)**. V čelu izkopa vidimo travertin, ki se izloča ob medplastovnem izviru (sl. 10) in kup blokov peščenjaka pripravljenih za vzdavo, a jih je prerasel prej gozd.

Kamnolomarska dejavnost na Miljskih hribih sega v prazgodovino, kar dokazujejo nasipi iz peščenjaka na Kaštelirju. Tu je bil najden rimski napis z juridično vsebino iz drugega stoletja našega štetja, vklesan v ploščo iz peščenjaka. Pomembne stavbe, kot sta npr. miljsko obzidje in cerkev v Starih Miljah, dokazujejo živahno izkopavanje do 1°. stoletja. Prvi pisni dokaz je statut mesta Milje iz leta 1333, kjer so navedeni pogoji koriščenja »občinskih kamnolomov v gozdu pri kraju Cerej. Hiter razvoj Trsta po propadu Beneške republike prekriže krizo, ki je trajala dve stoletji. Na miljskem pomolu se natovarjajo bloki peščenjaka iz bližnjih kamnolomov za gradnjo pomolov, valobranov, tlakovanje ulic.

Odpiranje novih delovišč je omogočila kvaliteta kamnine in plitva lega pod površjem. Tako so nastali številni majhni kopi kot dopolnilna dejavnost kmetijstvu. Tanjše plasti lapornatega peščenjaka so bile porabljene za šališe, debelejšje pa klesane v bloke za stavbe, idr. Leta 1935 je bila ustavljena zadruga, ki je štelala 20 kamnolomov s 110 delavci. Meja je prekinila dejavnost kot »kuga«, ostali so še kupi blokov, pripravljenih za transport, dovozne rampe, »kuče« za spravilo orodja... in vse je prekril gozd. Pri h. št. 41 prečkamo Cerejski potok. Kdor bi se želel izogniti poti skozi Premančan, lahko še takoj pri mejnem prehodu Korošci, nasproti h. št. 3, krene z asfaltne ceste in se spusti poševo po pobočju Pložat po graničarski stezi do Cerejskega potoka. Nadaljujemo po kolovozu navkreber vzdolž meje proti Cereju. Kjer slednji obrne pod »korono« proti zahodu bodimo pozorni na izprskane napise vojakov (sl. 11) v bloke peščenjaka in malo naprej na stopnice za dosego višje terase (o.t. 7). V peščenjaku so tudi železovi minerali. Na stiku z vodo oksidirajo, najprej vzdolž razkolnih razpok. To obarva kamnino rjavo. Izpiranje karbonatnega veziva dodatno »zrahlja« kamnino, tako da ni bilo težko gravirati napise. Po cesti nadaljujemo do nekdanjega maloobmejnega prehoda v Cereju, opuščenege v osemdesetih letih prejšnjega stoletja v času »depozita«. Pri ruševinah **vaške pralnice** (o.t. 8), nasproti h. št. 19, zavijemo proti zahodu na kolovoz, ki vodi v hudourniško dolino **Pišolon**.

Od kaverno do Sv. Mihaela

Ko pričinja tlakovani kolovoz zavijati proti severovzhodu, pri propustu za vodo, skrenemo z njega proti jugozahodu, po dolini navzgor. Po okoli 200 m naletimo na vhod v **kaverno** (op.t. 9) v dnu čela opuščenege kamnoloma v desnem, vzhodnem, pobočju. Služila je protiletalski obrambi med drugo svetovno vojno (sl. 7). Ima 35 m dolge rove s stropom vzdolž vpada plasti in tlorisom v obliki črke »Y«. Drugi vhod je zasut. Na južnem koncu je manjši ozbidan prostor. Naseljujejo jo številne kobilice in pajki. Višje v dolini so še tri podobna zaklonišča. Vrnemo se na pot. Imamo dve možnost vzpona proti Kolombanu. Manj zahtevna je tista, ki se poslužuje kolovoza, ki vodi proti zahodu. Ostali se spustimo po »kamnolomarskem«, ozbidanem kolovozu v vnožju nekdanjega čela izkopa do meje. Tu krenemo po stezi proti vzhodu in takoj onkraj brvi preko potoka vidimo mogočen domači **kostanj** (o.t. 10). Je drevesna vrsta, ki se pojavlja na globljih gozdnih tleh. Uporablja se pri številnih kmetijskih dejavnostih, zato so posamezne gozdne parcele preoblikovali v nasad. Z opuščanjem kmetovanja se je slednje prepustilo naravnemu razvoju in tako danes naletimo v gozdovih Istre na posamezne mogočne skupine kostanjev sredi gozda. To je tudi naš primer. Obseg debla znaša 5,1 m visok je 15,5 m. Starost je ocenjena med 100 in 150 leti. Je zadnji primerek večje skupine, o čemer pričajo bližnji ostanki posekanih panjev. Se postopoma suši in v odmrlih vejah najdejo domovanje manjše ptice kot tudi čuki in kune. Vrnemo se nazaj na drugo stran hudournika in nadaljujemo proti severozahodu vzdolž meje do naslednjega **hudournika**. Vzpneemo se po njegovi strugi. Podporni zid preprečuje odnašanje prsti na levi, zahodni strani. Selektivna erozija je povzročila nastanek 2 m visokega **slapa** (o.t. 11). Struga teče po zgornji ploskvi trše plasti peščenjaka, pod katero so mehkejši laporni skladi, ki jih voda hitreje spodjeda in s tem pomika slap po strugi navzgor (sl. 8). V njej vidimo paralelopipedno, »kockasto«, krojitev peščenjaka. Tu vladajo posebni ekološki pogoji. Občasna prisotnost vode, večja relativna vlažnost in več humusa ima za posledico večje pestrost rastlinskih vrst. Sicer gozdovi v ožjem pasu ob jarku sodijo med gozdove belega garbra (**Carpinetum**). Intenzivno izkoriščanje je povzročilo večje spremembe v drevesni sestavi in je belega zamenjal črni gaber. Na opuščeni kmetijskih površinah je prisotna robinija z gosto podrastjo robide. V manjših skupinah se pojavlja trepetlika in posamezno kakšen mogočen črni topol. Med zelišči so pogosti zvončki, trobentice in vijolice ter občasno teloh. Vzpneemo se do makadamske poti, kjer se pridruži pot iz Pišolona. Nadaljujemo proti severu, dokonca podpornega zidu, kjer zavijemo levo, proti jugozahodu, na stezo.

Po njej, ob robu njive dosežemo h. št. 70. Vztrajnejši pohodniki bodo nadaljevali po makadamu v smeri proti severu do meje. Pri h. št. 76 bodo zavili navkreber na graničarsko stezo na vrh 197 m visokega **Sv. Mihaela** (sl.2).

Na njegovih pobočjih je bila najdena nekropola s kasetnimi grobovi iz 6. do 8. stoletja našega štetja. Povezujejo jo z bližnjo naselbino Castrum Muglae, sedanjimi Starimi Miljami. Do srede 19. stoletja je bilo mogoče tu videti ostanke stavbe puščavnikov in cerkve Sv. Mihaela. Takrat so na vrhu zgradili topovsko utrdbo za zaščito vojaške ladjedelnice Sv. Roka. Njene ruševine je še videti. Z vrha se spustimo skozi hrastov gozd do asfaltne ceste okoli 100 m pred maloobmejnim prehodom Čampore. Nadaljujemo mimo pokopališča. Vidimo kapelico s stebri iz apnenčeve breče izklesane v dorskem slogu. Pri h. št. 70 krenemo z asfaltirane ceste proti jugozahodu na kolovoz. Z njega se odpira pogled na Jernejev zaliv z gojiščem školjk.

Preko Resslerove gaja do Debelega rtiča

Nadaljujemo po kolovozu do mogočnega hrasta s kamnito mizo v njegovi senci. Tu zavijemo navkreber mimo h. št. 50 in med vinogradi do stare murve. Smo pri h. št. **Kolomban** 46, kjer naj bi bil po italijanskih avtorjih samostan in mesto za počitek romarjem s kontinenta pred vkrcanjem na ladje za svete dežele (o.t. 14). Sodelavci koprškega pokrajinskega muzeja domnevajo, da je bil to lovski dvorec avstrijskih nadvojvod z rokokojevsko upodobitvijo prizora iz lova. Adaptacija je prikrila nekdanje arhitektonske elemente. Pri opuščeni obmejni stražnici Kolomban, pred h. št. 55c, so neugledne ruševine cerkvice sv. Kolombana, edine v Istri posvečene temu svetniku iz 6. stoletja. Glede na to, da je tudi bližnja sv. Brigita (Brida) irska svetnica, domnevajo, da so počivališča romarjev osnovali menihi iz te dežele. Pri stražnici so koprski arheologi deloma izkopali rimsko vilo.

Vrnemo se k hrastu in pri h. št. **Barizoni** 1 dosežemo asfaltno cesto. Po njej gremo skozi vas do table, ki opozarja na **Resslov gaj** (o.t. 15). Je gozd z urejenimi učnimi potmi na razglednem Jurjevem hribu (sl. 9). Namenjen je šolski mladini in prikazu osnovnih drevesnih vrst v avtohtonem gozdu. Poimenovan je po češkemu izumitelju ladijskega vijaka in gozdarju, ki je izdelal načrte za pogozdovanje Istre. Pojasnilne tablice opozarjajo na značilnosti in pomen grmičevja in dreves. Poudarjen je hrast, ki so ga Benečani gojili za izdelavo ladij. Siromašni gozdovi puhastega hrasta se nahajajo na slemenih in izpostavljenih južnih pobočjih Slovenske Istre. Prilagojeni so na sušne razmere, zato je drevje manjših višin in tudi pestrost vrst je manjša. Prevladujoč delež ima hrast puhovec, v podrasti je mali jesen in gost grmovni sloj ruja. Ostale drevesne vrste se pojavljajo le posamezno.

Na zahodni strani gaja dosežemo asfaltno pot, po kateri se spustimo proti Valdoltri. Za hišo Vinogradniška pot 15a krenemo ob trafopostaji št. 97 proti zahodu skozi vinograde z razgledom na Koprski zaliv in Debeli rtič. Ko dosežemo asfaltno cesto, nadaljujemo ob njej do križišča za Mladinsko zdravilišče in nato po kolovozu med vinogradi proti zahodu do **gozdička**, kjer se naša pot **zaključ**i (o.t. 16). Posebnost te gozdne oaze ni v njeni sestavi, ki je podobna tisti v Resslerovem gaju, ampak v dejstvu, da je gozd redke naravni ostanek sredi kmetijskih površin, ki prihaja, da je nekoč gozd segal do morja. Njegova vrednost je tudi v tem, da predstavlja zaščito in dom številnim pticem in mali divjadi. Od tu se lahko podamo do naravnega spomenika Debeli rtič in ob morju preko letovišča ministrstva za notranje zadeve, kjer so v morju med obema pomoloma ostanki rimskega gojišča rib. Po asfaltni cesti gremo mimo opuščenege kamnoloma, ki je danes smetišče. Pred njim je pomol. Tu so nalagali bloke peščenjaka na ladje za gradbišča v Trstu do prve svetovne vojne.

Mejni prehod Lazaret lahko dosežemo tudi tako, da se od prehoda Čampore spustimo po graničarski stezi, ob državni meji, preko delanih teras do hudournika, kjer pri h. št. Lazaret 8 dosežemo asfaltno cesto. Sledimo ji skozi vinograde do morja.

C S O D
CENTER ŠOLSKIH
IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Miljski polotok, 7 km dolg in pol toliko širok s tlorisom v obliki črke M razpotegnjene v dinarski smeri in strukturnim površjem; 1 – Škofijska vrata; 2 – Koper; 3 – Milje; 4 – Trst;

Naloga 1; vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ankaranski_polotok;
za radovedne: http://lebinca.com/alpe_adria/_private/milje.pdf

CSOD
CENTER ŠOLSКИH
IN OBŠOLSКИH DEJAVNOSTI

Maloobmejni mejni prehod v Cereju, postavljen po premiku meje med conama A in B STO na severno stran Miljskih hribov; **Naloga 3**; vir:

https://sl.wikipedia.org/wiki/Svobodno_tr%C5%BEa%C5%A1ko_ozemlje

Za radovedne: <https://www.rtv slo.si/zidovi/aktualno/zahodna-slovenska-meja-med-letoma-1945-in-1954/480513>

Gospodarstvo na Miljskem polotoku:

< karta pohodniških in
kolesarskih poti – „slow“ turizem

Stopnice v zidu iz peščenjaka na
prehodu preko ježe z ene na
drugo polico kulturne terase -
kmetijstvo

Meja, ki je leta 1954 razdvojila polotok, je povzročila **zaton dejavnosti, kot je ladjedelnštvo, nadgradilo in kmetijstvo in turizem** kot je marina in pohodništvo, ki ima svojevrsten rekord;

Naloga 4; vir:

http://www.comune.muggia.ts.it/fileadmin/user_muggia/allegati/Info_turistiche/MUGGIA_Hike_Bike_MAP.pdf

Za radovedne: <https://www.pd-vrhnik.si/soncki.php?id=142>

Naloga 5:

Ostanki jugoslovanskih mejnih stražnikov (graničarjev): v peščenjak spraskana imena in brv preko hudournika Pišolon

Ivan Jug, rodoljub, ki je zadnja leta življenja preživel v dolini potoka Fugnan

Miljski polotok gradijo menjujoče se plasti peščenjaka in laporja, tj. fliš oz. sovdan. Odložile so se iz kalnih tokov v sr. Eocenu.

< Dokaz za nastanek iz podmorskih plazov so tudi odlitki lazenja organizmov na morskem dnu.

Naloga 2; VIR:

<https://sl.wikipedia.org/wiki/Fliš>

Za bolj radovedne:

http://zgs.zrc-sazu.si/Portals/8/Geografski_vestnik/2_Pred1999/GV_3301_153_164.pdf

C Š O D
CENTER ŠOLSkih
IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

1

JUG

SEVER

2

POTOK
FUGNAN

3

Proti severu nagnjene debelejšje plasti peščenjaka so pogojile razvoj asimetrične doline, tj. konkordantnega, kamninski zgradbi skladnega površja: 1 – Hrvatini; 2 – Premančan; 3- strmo pobočje Plažot; — nagnjenost pobočja — vpad plasti peščenjaka

Naloga 6

Dolina potoka Fugnan iz Starih Milj: 1 Kaštelir ; 2 Plažot; 3 Premančan; 4 Hrvatini

Med leti 1902 in 1935 je povezovala Trst s Porečem 123 km dolga ozkotirna proga, ki je to razdaljo premagala v 7 urah. Njena trasa je spremenjena v **rekreacijsko pot**, kot skozi glogov drevored na izlivu Osapske reke v morje> pri Škofijah (spodaj)

Naloga 7;

VIR:

<https://sl.wikipedia.org/wiki/Pore%C4%8Danka>

Na najvišjem vrhu Miljskega polotoka se nahaja arheološki park v gradišču, naseljenem preko 2000 let. To dokazujejo najdbe med katerimi je najpomembnejši dvostranski relief z upodobitvami Mitrovega kulta, ki je bil na osi; najbližja podobna najdba v Bosni

Naloga 8;

vir:

<https://www.ks-skofije.si/ks-skofije/zgodovina/prazgodovina>

Za radovedne:

<https://sl.wikipedia.org/wiki/Istra>

Plitva lega blago nagnjenih, debelih plasti peščenjaka in nagel razvoj Trsta je sprožil odprtje številnih kamnolomov, katerih dejavnost je zamrla z vzpostavitvijo meje leta 1954. < V čelu Šuštarjevega kamnoloma se izloča lehnjak iz medplastovnega izvira
Spodaj: kamnolom Millo

Naloga 9;

VIR:

<https://sl.wikipedia.org/wiki/Lehnjak>

KAMNOLOMARSKA DEDIŠČINA:

< kapelica v vasi Korošci
izklesana iz peščenjaka

Šališ – strme poti so tlakovali s
pokonci postavljenimi ploščami
peščenjaka

Suhogradnja stavb z bloki iz peščenjaka. Iz te kamnine je tudi strešna kritina (skrle; primer poljske hišice) in erte (podpore) oken in vrat

Naloga 15

Od junija 1944 do konca 2. svetovne vojne je bil Trst 22 bombardiran; del protiletalske obrambe je bila tudi kaverna v dolini Pišolon, ki pa ni bila končana zaradi hitrejšega konca spopadov

Naloga 11

Vir:

<https://sl.wikipedia.org/wiki/Kaverna>

Preko 5 m debel in 15 m visok mogočni **domači kostanj** je še zadnja priča pomena, ki so jih plodovi teh dreves imeli za prebitje zime do uvedbe krompirja;

Z zdravili se mu skuša podaljšati življenje (spodaj injekcije)

Vir:

<https://www.gozd-les.com/novice/nabiranje-kostanja>

Nehomogena
kamninska sestava
povzroča hitrejše
odnašanje mehkejšega
laporja, zato kockasto
razpadli bloki
peščenjaka visijo z roba
slapa

Naloga: 12

V okolici vrha sv. Mihael se nahajajo tri cerkve posvečene irskim svetnikom in ostanek rumatorija (posnetek spodaj), hostla, v katerem so romarji čakali na vkrcanje na ladje za Palestino

Ostanek cerkve sv. Kolombana

Naloga 14

Murva v Kolombanu je bila posajena verjetno med obema svetovnjima vojnama, danes so mogočno okrasje. V Jernejevem zalivu, na kopališču Ministrstva za notranje zadeve, je ohranjena antična ribogojnica

Naloga 16

vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Bela_murva

C Š O D
CENTER ŠOLSkih
IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Južno pobočje Jurjevega hriba so preskusili pogozditi po „receptu“ Josefa Resslera in pokazati gojenje hrastov med Beneško republiko

Naloga 17

Vir:

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/OE/14Sezana/GUP/resslov_gaj_ankaran_zgibanka.pdf

C Š O D
CENTER ŠOLSkih
IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Naravni spomenik
Debeli rtič
vključuje obrežne
pečine (klife), ki
jih spodjeda
morje, tako, da se
oblana črta
pomika za okoli 2
cm/leto.

Vir:

https://sl.wikipedia.org/wiki/Debeli_rti%C4%8D

Pripravil DC CŠOD, april 2020